

Gessie 34:9

Från rusthållarehemman
till Villastad

Av Åke Säll

Förord

Det har framkommit önskemål om att någon skulle berätta bakgrunden till Villastadens tillblivelse. Nuvarande styrelse har bett mig, som varit med från begynnelsen och dessutom deltagit i Vägförningens styrelsearbete i 22 år och som dess ordförande i 13 år, att försöka berätta lite om forna tiders Villastad.

Det var mina föräldrar, som i slutet på 40-talet, tecknade sig för tomter och jag hjälpte dem att komma igång och vistades därför här nere nästan all ledig tid. Ägare till egen tomt blev jag först 1962. Så något ska jag väl minnas från den gamla tiden.

Fakta har hämtats ur Föreningen Gessie Villastad u.p.a:s protokoll, kommunens arkiv men det mesta från egna anteckningar och mängder av intervjuer med gessiebor både inom och utom Villastaden.

Eftersom det kanske kan vara av intresse hur man hade det i Gessie By och naturen vi har runt oss så har jag även några rader och bilder härom.

Bildmaterialet har lånats från tidigare och nuvarande gessiebor samt från utomstående fotografer, men de flesta är egna bilder.

Ju mer man gräver sig ner i historien ju intressantare blir den och frågan jag har ställt mig är – vad ska jag ta med? Jag har sovrat och sovrat och till slut fastnat för de händelser, som jag presenterar på följande sidor.

Jag vill tacka alla som hjälpt mig med arkivdata, fotografier, korrekturläsning och beredvilligt ställt upp för intervjuer.

Gessie i april 2006

Åke Säll

Bakgrund

Socketbruksarbetaren Axel Kristell jobbade under 1920-talet på Arlövs Sockerbruk. Varje dag gick han från och till hemmet i Fosie. Efter 12 timmars styvt arbete och en lång vandring hem var han ganska så trött. Man kan förstå att han sökte efter en ny bostad som låg närmre arbetsplatsen. I avsaknad av pengar och då det även på den tiden rådde brist på bostäder i Malmö så var denna dröm en utopi.

Han funderade och funderade och till slut fick han en idé. Han hade sett hur andra kunnat bilda villaområden och varför skulle inte han kunna göra likadant. Kristell tog av sin knappa lön och satte in nedanstående annons den 13 mars 1946 i tidningen Arbetet.

Tomter

Vi sök. intr. pers. f. ink. av lämpl. egend. i Malmö närh. l. o. f. styckn. t. sommartomt. el. årsbost. Enligt kalkyl kan 1.000 m² tomt, inhägn. och med fond. medel t. gata o. kloak fås inom ramen av 1.500:— därav 500:— strax, rest. anmört. på 7 år. Ett sunt o. prakt. förslag utan tanke på jobberi. Intr. erh. mot 50 öre i frim. information och kallas t. sammantr. därest tillr. antal anmäler sig. Sv. t. »Gott uppslag», Arbetet.

Intresset visade sig vara stort och 200 personer kom till det första sammanträdet den 23 april 1946 i V:a Skrävlinge församlingshem. Kristell tog 50 öre i entré för att få pengar till annonskostnaderna. Han hade nu också avancerat från sockerbruksarbetare till en så kallad ”brännvinsadvokat” d v s en man som hjälper andra personer med enklare juridiska göromål.

På mötet tillsattes en interimsstyrelse, som fick i uppdrag att försöka skaffa lämplig mark för villabebyggelse. Ordförande i denna styrelse blev Axels son Karl-Eskil och man kan säga att det var dessa båda som drog igång bildandet. Nu gällde det att finna ett lämpligt köpobjekt. Därför sattes en annons in i Skånska Dagbladet den 11 maj 1946.

Man fick många svar. Eslöv, Sjöbo, Stävie ansågs ligga för långt från stan. Klågerup tycktes för kuperat. Till slut fastnade man för en bondgård i Gessie, benämnd Gessie 34:9, och som ägdes av Hulda och Hjalmar Jönsson. Den låg på lagom cykelavstånd (1.5 mil) från Dalaplan i Malmö och den sträckan tyckte man att man borde klara att cykla. Cykeln var det vanligaste transportmedlet för den kategori villaspekulanter, som mött upp till mötet i församlingshemmet. Att det var en lagom sträcka kan jag intyga då vår familj nästan varje helg cyklade hit för att jobba på tomterna.

Nu hade mark anskaffats, men flera delägare behövdes, därför sattes ytterligare en annons in. Denna gång kunde planerna preciseras närmare och den fick nedanstående lydelse:

Till salu.

T O M T E R

Tomt för sommarstugan och i framtiden för årsbostad är mångens önskemål. Avstånd och pris är två viktiga faktorer. Vi är en förening som har en 44 tmds egendom på hand för styckning till tomter. Jorden består av fin trädgårdsjord. Till egendomen hör dessutom 30.000 kvm. ängsmark med strandrätt, vilken blir tomtägarnas gemensamma fritidsområde utan särskild kostnad. Egendomen ligger cirka en mil söder om Malmö utmed sjön. Priset pr tomt om 1000 kvm cirka 900 kr., som kan betalas sålunda: 100 kr. vid teckning och därefter 50 kr. pr månad. Intresserade torde senast den 22 juni mellan kl. 18—20 sätta sig i förbindelse med K. Kristell, Sigtunagatan 4 M:ö. Ett 150 tal finnes anmälda, men behöva vi ett fåtal till, varför dröjsmål kan äventyra Eder chans, att få en billig tomt. Visning kommer att ske.

Något om namnet Gessie

Vad namnet står för är fortfarande oklart. En som kunde mycket om Gessie och speciellt namnet var Nils Hessel och han var inbjuden till vårt årsmöte en gång för att berätta. Att **ie** på slutet betyder att det legat och ligger en gravhög här stämmer säkert, men att det skulle vara mycket gäss på denna hög tror en del, men inte jag. Redan år 1145 ser man Geshöge i skrifter. Troligtvis låg här ett tempel.

Under 1500-talet blev det både Gessöighe, Gessyae och Giessie. En förklaring står att finna i en sockenbeskrivning från mitten av 1700-talet. Här kan man läsa om att Giessiö och Eskilstorps kyrkor byggdes av två adelspersoner. Den ena var Eskil och den andra var "en fruntimmersperson", som hette Gertrud. De båda kom i sjönöd och i sin förtvivlan lovade de då Gud att om han hjälpte dem skulle de till hans ära bygga två kyrkor. De kom i land i Giessiö och uppfyllde sina löften och "fruntimmerspersonen" byggde kyrkan i Giessiö, som man tror tidigare hetat Giertrudsjö. Den andra blev följdriktigt Eskilstorp. Nutida forskare är överens om att andra delen av namnet (**siö**) är en böjningsform av hög, troligtvis gravhög. Man tror också att första delen av namnet härrör från ett mansnamn Gese. Ortsnamnet skulle då betyda Geses högar. Kanske vilar det en man vid namn Gese i de bronsåldershögar, som finns på lantbrukare Gert Perssons domäner. De högar som av Villastadsborna benämnes "Perssons backar". Denna tolkning tror jag är den mest sannolika.

Så till stavningen som från början enligt ovan skulle vara med **e**, Gessie med **ä** uppstod först 1917 i samband med att ett jordregister upprättades. Infödda bybor har dock aldrig godtagit den nya stavningen utan under alla år behållit stavning med **e**. Sedan några år är vi tillbaka till stavning med **e**.

Förslag har även varit uppe om ändring av Gessie Villastad till Gessie Ängar, men som tur är blev det inget av detta.

Gården

Vad var det då för gård vi köpt? Jo, den var från början ett rusthållarehemman, dvs. att man skulle hålla häst, ryttare och utrustning till statmakternas förfogande. Som kompen-sation blev man befriad från grundskatterna.

Den var från början i dansk ägo, men sedan freden i Roskilde år 1658 kom den att bli svensk och de första kända namnen på svenskar är också från mitten av 1600-talet. För den som är intresserad av vilka ägarna varit, från det att svenskarna tagit över, köper lämpligen Oxie Härads Hembygdsförenings årsbok 2004. Där berättas om gårdarna i Gessie. (Kan köpas av Bertil Berndtsson, tel. 040/420586)

År 1936 köper Hilda och Hjalmar Jönsson gården, som är på 44 tunnland eller ca 220.000 m² prima åker- och ängsmark samt en vattentäkt på lika mycket.

Efter 10 år vill man sälja och svarar på vår annons och på så sätt kom gården att övergå i Föreningen Gessie Villastad u.p.a:s ägo. Det blev strul med övertagande och det dröjde ända till 1948 innan vi kunde tillträda. Under tiden arrenderar Jönssons marken av oss för 3000 kr per år. Mer härom går att läsa under Byggplaner nedan.

Gården var byggd i en typisk dansk/skånsk stil, vilket framgår av omslagsbilden. Byggnaderna var placerade runt en gårdsplan med bostadsdelen i söder, höns- och svinhus i norr liksom den stora, röda ladan samt i öster stall, drängkammare och garage. Mot väster fanns inga byggnader utan här var öppet och man körde genom den befintliga oxelallén in på gårdsplanen. Bostadsdelen var placerad ungefär där dansbanan ligger idag. För att man ska få ett begrepp om byggnadens storlek kan nämnas att bostadslängan var 33 x 6,5 m.

När köpet äntligen blir av år 1948 flyttar Hulda och Hjalmar, men byggnaderna är fortfarande i deras ägo, vilket så småningom skulle visa sig medföra stora problem.

Från 1949 arrenderar Carla och Erik Danielsson marken och betalar 160/ kr per tunnland och år. Han arrenderar även flera tomtägares arealer. I arrendet ingår också att han har rätt att använda vår ängsmark. Nu blev det liv och rörelse på gården, vilket framgår av nedanstående bilder.

Dottern Marianne och Tommy har gett hönsen mat.

Det var även tid till lite bollspel på den grusade stora gårdsplanen.

Vi hade alltid goda förbindelser med vår arrendator, som hjälpte oss med vår mark och ställde upp till midsommartåget mm. Arealen blev dock mindre och mindre efterhand som tomtägarna ville bygga och odla sin egen mark. Till slut blev arealen så liten att det ej var lönt för Danielssons att arrendera och de flyttar från oss 1961 för att bosätta sig i L. Kungstorp.

Danielsson odlar potatis på vår nuvarande lekplats. Här hjälper hans dotter Marianne och hennes väninna till med skörden.

Norr om gården var en fin trädgård. Den låg innanför de skyddande stora träden, som står än idag. Carla och Erik Danielsson och lille Tommy vid den en, som fortfarande finns kvar vid nuvarande boulebanan.

Som tidigare nämnts var byggnaderna i Jönssons ägo och de gjorde inget åt underhållet. År 1966 var byggnaderna i så dåligt skick att Hälsovårdsnämnden kopplades in, sedan Jönssons vägrat att riva ladugården. Det enda som skett var att gödselbrunnen revs 1961. När Hjalmar dör blir det ännu svårare att få till stånd en rivning och förfallet fortsätter.

År 1970 tar vi kontakt med Hjalmar Jönssons sterbhus för att få en uppgörelse till stånd om att riva byggnaderna, vilka nu utgör en verklig skamfläck för vår Villastad. Året därpå utser sterbhuset Tage Hansson, Furudal i Tygelsjö till värderingsman, men först 1972 får vi köpa över byggnaderna. Vi ska betala 9000 kr, men från beloppet ska dras 4000 kr för att riva höns hus och svinhus. Bostadshuset och den röda ladan står kvar.

Nu börjar en infekterad strid om stamhemmet ska rivas eller om det ska restaureras till ett föreningshus för de boende. Anbud för restaureringen infordras och det visar sig, att efter många års förfall, skulle det bli alldeles för dyrt att ställa det i ordning. Beslut tas om rivning och detta sker 1975. Längst står den röda ladan för där förvaras dansbanan och andra grejer till midsommarfirandet.

Byggplaner

Så fort köpet var klart satte interimsstyrelsen igång med iordningställande av handlingar för området. Allmänna Ingenjörbyråen upprättade ett förslag till byggplan, som dateras 14 december 1946. Denna godtogs ej av länsstyrelsen i sitt beslut den 26 juni 1947 och ej heller av byggnadsstyrelsen i sitt den 14 oktober 1947. Det visade sig tydligen svårt att få prima jordbruksmark avstyckad för villabebyggelse

Långt senare har det framkommit att vissa kommunalpolitiker i Malmö motarbetades projektet. Redan då anade man tydligen faran för stora utflyttningar till kranskommunerna som sedan skedde under 60 - och 70 - talen och fortfarande sker. Föreningen Gessie Villastad u.p.a. gav sig icke utan överklagade länsstyrelsens beslut till regeringen. När nästan ett år har gått kommer beslutet, tagit i konselj på slottet den 13 februari 1948. Detta blev helt annat än vad länsstyrelsen tänkt sig och hade följande lydelse:

"Enär med hänsyn till vad i målet förekommit Länsstyrelsen icke bort vägra att fastsätta ifrågasvarande planförslag, finner Kungl Maj:t gott att, med undanröjande av överklagade beslut, visa målet åter till Länsstyrelsen för ny behandling. Detta länder vederbörande till efterrättelse."

Underskrivet av Gustaf V Sveriges Götes och Vendels Konung och kommunikationsminister Torsten Nilsson.

Beslutet föregicks dock av en för föreningen speciell aktion. Polismannen Karl Eskil Kristell hade av ovan nämnde Torsten Nilsson fått ett muntligt förhandsbesked, som visade sig vara negativt för föreningen. Nu började man bli desperat om vad man ska göra. Man beslutar att författa ett långt telegram till statsminister Tage Erlander och skicka detta så att han får det till frukost samma dag han ska dra ärendet i konselj. Om det var telegrammet som fällde avgörandet är svårt att säga, men säkert har det bidragit.

Nu blir det fart på styrelsen. Nu kan det slutgiltiga köpet av fastigheten verkställas och vi kan sätta igång arbetet med handlingarna för att stycka upp arealen. Handlingarna går iväg under 1949. Än en gång blir det avslag. Vi tar även denna gång, liksom man gjort tidigare vid skrivandet till Konungen och länsstyrelsen, hjälp av advokatfirmor. Axel Kristell tyckte att hans juridiska kunskaper icke räckte till för dessa komplicerade ärenden.

Gessie kommun och dess siste kommunalpamp Wilhelm Carlsson på Brovalla lovade att hjälpa till, men inget hjälpte. Länsstyrelsen hittade på än den ena och än den andra orsaken för att försena avstyckningen. Nya avslag följer slag i slag och 1950 kommer beslutet att här får inte byggas förrän gator, vatten och avloppsfrågan lösts.

Redan den 8 april 1948 hade medlemmarna samlats i Gessie för att vara med om utlottningen av tomter. Det var 135 tomter, som skulle hitta sina ägare. Därtill kommer så de 6 affärs- och 8 offentliga tomter, som sedan kom att säljas. Totalt alltså 149 tomter. Efterhand har tomtantalet utökats till 154, då 5 av de 6 dubbeltomterna delats och funnit nya ägare.

Mina föräldrar Jenny och Nils tar sig en fikapaus vid virket till kommande stugan. Cykelkläderna var lite annorlunda på den tiden. Odlingen var bönor.

På vår lott hamnade Ringvägen 19 och 21. Som granne på Ringvägen 23 fick vi Axel Kristell. Därför är det kanske ej så konstigt att jag är bekant med historiken, som jag här försökt att nedteckna. Fortfarande ger sig inte medlemmarna i föreningen och nya förslag skickas in och till slut får man så dispens för att bygga sommarstugor. Därför blev området först en sommarbebyggelse och inte som man tänkt sig en villastad. Många byggde stugor som föll utanför byggnadsplanen och åter andra byggde svart.

Nu börjar man att vakna inne i Malmö och HSB anmäler sitt intresse och är beredda att hjälpa till med villaplanerna, men årsmötet 1950 avslår denna erbjudan. Någon har redan kommit så långt att man hyrt ut sin tomt till någon som drev hönseri. Detta tog dock snabbt slut efter påstötningar från kommunalnämnden i Gessie. Hela hönsriet jämnades med marken och så försvann ett orosmoment.

1951 sätter man ut fixpunkter och under vintern ritas tomtkartorna, men först 1954 får man köpebrev och lagfartbevis. Det har varit en lång väntan och många misströstade säkert om att de någonsin skulle få sina papper på tomten. Axel Kristell ingöt emellertid mod i medlemmarna med omstående brev.

Medmänniska

När du läser detta mitt opus är du så att säga en begynnande tomtägare i Gässie blivande trädgårdsstad. Så nu kan du börja spinna dina planer att så och så vill du ha't. Du kan rita din lilla villa, du kan räkna och stå i ty du har fått ett mål att sträva för.

Jag antar att de flesta av tomttecknarna inte precis tillhör den förmögna delen av vårt folkhem. Så du kanske tillhör en av dem, som för att bli ägare av ett stycke jord i Gässie måste försaka något som kanske inte är en försakelse. Om du resonerar så här, skall du finna det vara en rolig sport att spara 50-lappen. Till frun skulle jag vilja säga då hon talar om den nya hatten, kappan eller något annat. Javisst kära du, det kan vi nog ordna, men om du avstår från hatten i år så är du och jag ägare till låt oss säga 50 kvm av Gässiejorden. Själv kan du kanske spinna på samma tråd. En icke hämtad systemfröjd gör dig 12 kvm jord rikare. Varje icke köpt biobiljett är en sparslant i Gässietomt-en. På hustrun beror mycket, men själv måste du gå före med det goda ex. Till dig som redan har slanten färdig ja du är i ett avseende vi målet, men man måste bygga vidare.

Vi människor bygga våra luftslott, ser dem ramla men vi bygger hoppfullt ett nytt. Kanske vi sätter lite mindre tinnar på nästa slott. Den, som icke kan bygga i fantasin är bra fattig. När vi skall bygga upp vår trädgårdsstad så hoppas vi var att alla ser till att ordning och reda hålles i aktning. Den köpta tomten skall hållas ren och fin, ett enkelt potatisfält är vackert, då mollan och dess kamrater inte regerar. Din gatudel skall naturligtvis hållas ren från ogräs. Just här skådar vi tomtägarens intresse. Du väljer en styrelse, giv dessa 5 män ett långt gående förtroende. Säg bara till att allt görande skall ske att envar kan hanka med. Du, som har sparsamt med kronans mynt, du får ta in dessa mynt med odlarmöda.

Vi har ang. detta jordförvärv talat med lågt räknat ett tusental personer, vi har svarat på många kloka frågor, men ack sjufallt fler dumma. Hade J:or och jag föreslagit styckning av Gust. Ad. Torg skulle de begärt Stortorget. Nåja, sådana är vi och tack och lov alla är inte inne på samma spår.

Med dessa mina rader säger jag ett lycka till och hoppas att du bygger dina luftslott så att du med tid och stunder får den villan eller stugan du innerst inne vill önska dig. Vi har goda uppslag J:or och jag och kanske du också har en idé, som kan göras till ett uppslag, i så fall tag fram det i ljuset.

Axel Kristell

Den byggnadsplan som gällde fastställdes 25 mars 1948 och i denna fanns en stor yta upptagen för offentligt ändamål. Det område som vi idag kallar Allmänningen eller Grönområdet, men som då sträckte sig i norr ända upp till Ringvägen. När man gjorde upp byggplanerna hade man på fullt allvar diskussioner om behovet av mark för service som t ex skola, post och affärer. Det diskuterades också om byggande av någon form för kyrklig verksamhet. Då service av denna typ knappast kommer till stånd börjar man först nu att söka lagfart för ”affärstomterna” d.v.s de 6 tomter som ligger på Storgatan mellan Tulpan – och Piongatorna. Dessa var avsedda för affärer, därav den breddning som gjorts på Storgatan för parkering av bilar såväl som hästfordon. Samtidigt söker man lagfart för de åtta tomterna i norra delen av Allmänningen dvs tomterna Ringvägen 2- 8 samt Jasingången 11- 17, som var avsedda för skola, post mm. Föreningen lägger nu in om förvärvstillstånd och lagfart för ovanstående och dessutom för den odlade marken runt gården samt ängsmarken och enskilt vatten.

Här var det lök som var favoriten.

Närmast Syrengången 9 med odling av lök. Tomten bakom med stugan är Jasingången 10. Året var 1954 och Danielsson odlar säd på allmänningen och även på den så kallade offentliga marken.

Löken ligger till tork och avsynas av John Stjernbo, som var en intresserad odlare och som senare blev Vellinge Miljöpartis starke man.

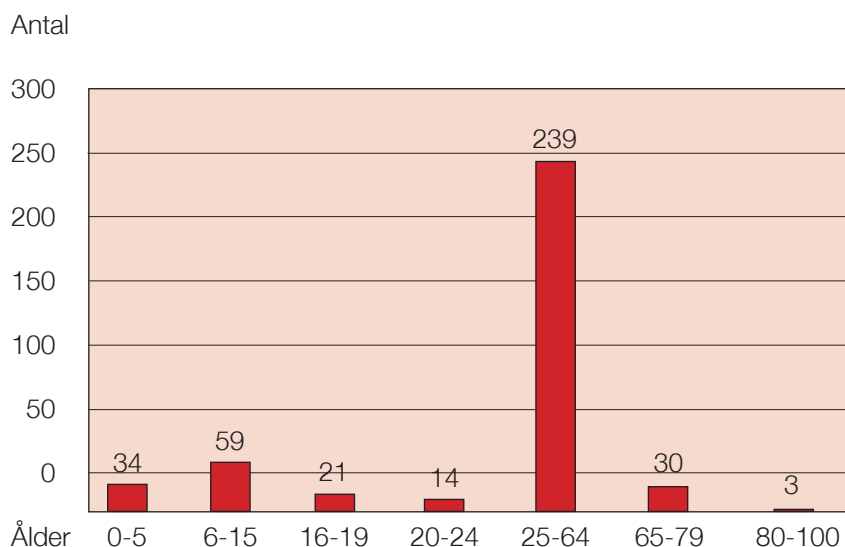
Handlingarna skickades in 1954 och redan året därpå hade vi lagfarterna klara. Så nu är vi ägare till all den mark som utgör Allmanningen, gator, strandängarna och en area av sundet en bit från stranden.

År 1952 upphör Gessie att vara en egen kommun och man går upp i Vellinge Storkommun. Hur kommer detta att påverka uppbyggnaden av vår Villastad frågar sig medlemmarna? Man har nämligen hört att Vellinge skulle varit negativ till villabebyggelse ”ute på landet” med de krav man skulle komma att kräva av service mm.

Styrelsen jobbar oförtröttligt vidare och den nya kommundnämnden gör ett studiebesök på området. Efter flera sammanträden kommer man, från länsstyrelsens och kommunens sida, fram till att fortfarande gäller byggnadsförbud tills vatten och avloppsfrågan lösts. Området kunde dock exploateras för sommarbebyggelse om centralt vattenverk ordnades för då kunde man göra avkall på kravet av spill- och dagvattenutsläpp, som lämpligen kunde ordnas med ytfiltreringsanläggning till varje tomt.

Det var således viktigt att ordna vattenfrågan så att man kommer igång med villabebyggelse. Vattenverket togs i bruk 1960. Mer om vatten och avlopp kan läsas under rubriken *Vatten*.

Samma år flyttar också den först permanent boende in och det är i Piongatan 4 (Gunnar Skog). När detta skrives så är de flesta permanentboende och endast 9 medlemmar är sommarboende. Senaste uppgiften om mantalsskrivna personer härrör sig från 31 december 2004 och visar på 400 boende. Åldersfördelningen bland dessa framgår av nedanstående stapeldiagram. Det kan konstateras att det i dagsläget är yngre personer, som idag är villastadsbor.

Man har ju lagfart på de åtta tomterna ”för offentlig mark” och det gäller att använda dessa på rätt sätt. Det dröjer dock ända till 1974 då Ernström Modulent AB köper tomterna för 560 000 kr. för att här uppföra 1 och 1½:s plans villor.

Gator och grönområden

Från början tog man sig fram på åkermarken. Två bilspår i marken utgjorde gatorna. Vi som hade turen att få tomter gränsande till ”stora vägen” hade det lite bättre för vi ordnade med egen ingång härifrån. Givetvis var denna typ av ”gator” ohållbart i ett längre perspektiv och därför påbörjades iordningställandet av gatorna i december 1954 för att avslutas under första halvåret 1955.

I midsommartåget 1956 vandrade Miss Gessie på den grusade Ringvägen.

Man schaktade bort matjorden och lade ett bärlager av slamsten, som gratis kunde hämtas i Kalkbrottet i Limhamn. Med facit i hand var väl detta inte det bästa materialet för ändamålet, då man normalt använder makadam. Slamsten vittrar lätt sönder därför att den innehåller kalk. På detta lades sedan ett gruslager, som varje år skulle hyvlas och håligheter fyllas igen. Det senare arbetet utfördes av medlemmarna själva. Jag minns hur vi, beväpnade med skyffel, gick efter lastbilen och fyllde i hålen. På bilden nedan ses ett arbetslag som just tagit en paus från detta arbete. Enligt styrelsebeslut fick man en läsk som betalning. Vissa år kunde 100 ton grus läggas ut.

Att sprida ut grus är styvt så en läsk smakar bra för arbetslaget, som består av:

Från vänster:

Flygare, Grönquist, Karl-Axel Andersson, Sixten Thulin, Karl-Eskil Kristell, Malmberg, Lars Thulin, Björk, Oskar Andersson, Henriksson

Sittande framför:

Curt och Lennart Borgström

Vi vet hur grusvägar kan damma och det var till obehag för tomtägarna. En del vattnade gatan med spillolja för att binda dammet. Detta förfaringsätt var ej godtagbart och förbjöds också. Olägenheten försvann först 1974 då det i avtalet med Ernström Modulent AB ingick att de för 75 000 kr skulle asfaltera våra gator. Den första asfaltbiten lades dock redan 1966 då man lät belägga infarten.

Fortfarande kan det dyka upp konstigheter. När vi t.ex. med en grind skulle stänga ”markvägen” d.v.s. den som leder ut från området mot söder gick detta inte. Orsaken till stängningen var, att vi haft så många inbrott, så att vi härigenom skulle minska flyktvägarna för tjuvarna. Det visade sig att det fanns ett servitut från 1600-talet, som säger att gården, som ligger söder om oss, har rätt att färdas genom Gessie 34:9. Grinden blev då istället uppsatt nere vid badbryggan.

Inom området är stora ytor utlagda för allmänt ändamål och det var de ytor som låg runt gården. Sedan arrendatorn (1961) flyttat börjar nu iordningställandet av grönområdet, plantor inköpes och planteras runt festplatsen. Danielsson, som fortfarande arrenderar en del mark, plöjer 1963 upp allmanningen för att vi ska kunna så gräs.

Året därpå börjar arbetet med att anlägga lekplatsen. För det mesta har vi själva svarat för alla kostnader för lekredskap även om vissa bidrag då och då kunnat erhållas från kommunen. Av de schaktmassor som blev över när Modulent schaktade, byggdes en källbacke.

För att kunna sköta grönområdet inköpes både gräsklippare och jordfräs och arbetet att klippa gräset har lagts ut på entreprenad. I vissa fall har skolledig ungdom skött planteringarna.

En intressant händelse från början av 60- talet finns att läsa i protokoll. Kockums hade förvärvat Klagshamns udde. År 1965 hade man planer på att bygga industrier och tanken var också att bygga villor för sina anställda. Utfyllnad skulle för ändamålet ske norr om udden. Det fanns dock ett hinder då den fridlysta fågelholmen, den som i folkmun kallas för "Dynan", låg i vägen. Genom att köpa vår enskilda vattenrätt om ca. 210.000 m² skulle man kunna flytta holmen. De ville bjuda 5000 kr, vilket bud avslogs av oss. Vi ville ha betydligt mer betalt och dessutom skulle Kockums anlägga en 200 m lång brygga ut från vår strand. Årsmötet avslår emellertid köpet. Kockums säljer senare hela udden till BPA. Planerna med industri i Klagshamn var ett taktiskt spel för att förmå Malmö kommun att ställa mark till förfogande intill de nuvarande lokalerna.

Asfaltering håller ju inte hur länge som helst utan 1989 behöver man lägga på en ny toppbeläggning. Detta utföres av ABV till en kostnad av 565 175 kr. En extra utdebitering sker med 6 kr per 1000 kr:s taxeringsvärde. Kommunens bidrag utgör 43 258 kr. Samtidigt har infarten ändrats så att rörstaketet med nät och rosor tagits bort och ersatts med en refug. Gatorna är nu i så gott skick att kommunen visar dessa för besökande kommuner. Kostnaden per tomt blev dyr, därför tages beslutet att höja avgiften för att lägga upp en fond för kommande asfalteringsarbeten. På så sätt är man med och betalar när man sliter på gatorna.

*Att hålla rent utanför den egna tomten gällde också snö.
Här skottar författaren under den snörika vintern år 1978/79.*

När man går igenom gamla handlingar är det bara att konstatera att samma saker gällde då som nu. Man kör för fort, håller ej rent utanför sin tomt, häckar är för vidlyftiga och går ut i gatan och i hörnorna är de för höga. Gatorna har inga trottoarer och inga eller få

dagvattenbrunnar utan här gäller att vattnet ska rinna in över tomt. Det påpekas vid flera tillfällen att murar eller annat som hindrar avrinningen ej får sättas upp. Grannen får ju då ta hand om det vatten som du rätteligen skulle tagit hand om.

En vacker vinterdag på Ringvägen.

Vatten

För att få bygga skulle ju vattenfrågan först vara ordnad. Trots att man redan 1958 har förslag framme, lån om 140 000 kr beviljats och kommunen gått i borgen, tar det tid att komma igång, då Kungl. Maj:t dröjer med sitt nådiga godkännande att uppta ett så stort lån. Som säkerhet mot kommunen ligger den revers om 1500 kr, som varje tomtägare skrivit på. Många ordnade med egna brunnar med s.k. gårdspumpar. Självt hämtade vi vatten hos Collins. Han var ladugårdsförman på Granedal och bodde i det vita huset, som ligger vid vägen på andra sidan våra tomter. Det blev att bära många spannar då vi alltid odlat mycket.

Redan 1947 har provborrningar till ett djup av 20 m gjorts så platsen för pumphuset är bestämt. Detta finns fortfarande kvar vid tennisbanan. År 1959 är huset med sina 2 brunnar och pumpar på plats, men arbetet med nedläggning av plaströr får avbrytas till följd av vintern. I maj månad 1960 har man tillgång till vatten. När nu vattenfrågan är löst upphäves byggförbudet. Detta sker den 26 oktober 1960.

Vattenfrågan är löst och nu lägges allt arbete på att även lösa avloppsfrågan. Handlingar upprättas för ett avloppssystem med anslutning till varje tomt och med utrinning i tre s. k. biologiska dammar, som placeras på vår ängsmark. Nio anbud kommer in och vi väljer ABV Vägförbättringar, som till en kostnad av 454 000 kr utför entreprenaden. Arbetet påbörjas 1969 och avslutas hösten 1970 så att man den 26 oktober kan spola i eget WC. Om vi räknar med alla kringkostnader kom avloppsarbetena att uppgå till sammanlagt 626 611 kronor varför man tvingas att göra en extra utdebitering med 170 kr/tomt.

Latrinkärlens tid är för de flesta förbi.

Nästa steg i vatten- och avloppsfrågan sker år 1977 då vårt system anslutets till Vellinge kommuns avloppsledning, som korsar våra ledningar på ängsmarken på sin väg till nya reningsverket i Klagshamn. Samtidigt tar kommunen över även vår vattenförsörjning. Anslutningsavgiften diskuterades mycket, men till slut fastställdes denna till 234 000 kronor eller 1500 kronor per tomt. Ett pris att jämföra med dagens ca 80 000 kronor.

Belysning

Frågan om gatubelysning väcks första gången 1968 och 2 år senare anslår Vellinge kommun 90 000 kr att fördelas på 3 år för installation av belysning på våra gator. Arbetet ska ske i egen regi och för ändamålet anlitas Vellinge Elverk som entreprenör. Arbetet påbörjas i november 1971 och blir klar i januari 1972. Belysningen utökades året därpå med en förlängning på Jasingången och dessutom uppsattes lyktstolpar i parkområdet. Redan 1959 hade Vellinge Elverk lagt ner ledningar i våra gator, i första hand för pump-huset men även för den som ville ha ström till sin stuga.

Telefon

För att kunna komma i kontakt med omvärlden föreslår man redan 1960 att telefonkiosk uppsattes. En sådan kommer också på plats 1962 och placeras i allén i början på Storgatan. Televerket har satt en miniavgift på 446 kr för 10-öresautomaten. Vi anser oss inte ha råd till detta och ber kommunen om bidrag för skillnaden mellan miniavgiften och istoppade 10-öringar. De beviljar bidraget. Som exempel kan nämnas att vi 1973 skickar en faktura på 57 kr till kommunen. Så småningom kommer kiosken dock att flyttas till en mer central plats. Den flyttas till andra ändan av allén. Ändring av automat sker 1981 då man övergår till 1-kronas sådan. Redan 1964 har Televerket lagt ner kablar i gatorna och fler och fler skaffar egna telefoner så att intresset för telefonkiosken minskar. Den tas så småningom bort. En intressant iakttagelse är att vi blir en av de första områdena i kommunen som får det nya AXE-systemet. Detta installeras redan 1986.

Post

Då fler vistades här allt större del av året ställdes kravet att få postlådor uppsatta. Detta resulterade i att Posten i Malmö år 1963 gav sitt medgivande under förutsättning att man tillsammans med Posten i Hököpinge bestämde var lådorna skulle vara placerade. Man bedömde att 4 ställningar borde uppsättas centralt och lämpligen vid Storgatan och så skedde också 1964. I början var det till och med så att oklar post lämnades till affären utanför området. När man handlade ombads man också att titta i lådan om man hade fått brev eller kanske vykort. 5 år senare får vi ytterligare 2 platser. Ökade krav ställs på Posten om att utdelning ska ske vid varje tomt, men detta avslås. Vi får dock successivt fler platser så att vi i dagsläget har 18 utdelningsställen.

Kommunikation

En fråga, som gått som en röd tråd genom hela tillblivelsen av Villastaden, är hur man ska ta sig hit ner då vädret ej var lämpligt för cykeltur. Tre söndagar på sommaren 1948 ordnar styrelsen bussförbindelse från Dalaplan till Gessie. De flesta föredrar ändå cykeln och därför kommer turerna att ställas in. 1950 skickas en skrivelse till Malmö Stads Spårvägar om att de åter ska ta upp förbindelsen, som redan 1940 fanns mellan Malmö och Gessie Väster. Förslagsvis kan Klagshamnslinjen förlängas till Gessie Väster med ett par turer morgon och kväll, tyckte man. Detta avslås, men 1951 kör Statens Järnvägars bussar Malmö-Villastaden en tur på morgonen och en på kvällen under sommarens och höstens alla söndagar. Utfallet blir tillfredsställande varför man även kör liknande turer 1952.

Dessa turer fortsatte ytterligare några år, men 1958 lade SJ ner förbindelsen. Man kan förstå SJ för lönsamhet måste man ju ha. De har dock visat god vilja genom att hålla ut i så många år.

Någon bussförbindelse har området inte haft sedan 1958 om man bortser från den skolbuss som flera gånger om dagen för våra barn in till Vellinge.

Enda bussförbindelsen för medlemmarna var och är således buss 150, som går på väg 500 mellan Malmö och Vellinge. 1981 införs en kompletteringstrafik mellan Villastaden och buss 150 med ett antal turer morgon och kväll. Trafiken utföres med förhandsbeställd taxi och gäller än idag.

Service

Om man bortser från en kiosk under några år har här icke funnits någon stationär möjlighet att handla inom området. Vi var dock ej helt strandsatta då både bröd, fisk och specerier m m kunde köpas från bilar, som trafikerade området. I dag har vi bara glassbilen, som gör samma jobb.

Närmsta affär hade Gertrud Nilsson och den låg i anslutning till hennes och makens fastighet Gessie 18:30. Denna fastighet finns ännu idag och ligger vid landsväg 529 utanför området. Om man kör ut från området mot havet så är det ett vitt hus, det tredje på höger hand. Det var en riktigt gammal hederlig handelsbod med försäljning av det mesta från hästskor till frimärken. Här hängde trätofflor tillsammans med korv i taket. Det var i denna affär, som man kunde söka i lådan efter obestämd post.

Wessels hade öppnat sitt stora varuhus i Hindby 1964 och fru Nilssons kommentar är när hon 1966 slår igen sin affär ”det går ju inte att sälja 1 liter mjölk då och då när resten köpes på Wessels”.

Efter det att affären stängts gjordes dess lilla fryshus om till en andelsfrys, till glädje för många av de bofasta villastadsborna, som där hade andelar. Uppe i själva Gessie by fanns dock en affär kvar till 1973.

Föreningarna i Villastaden

Gessie Villastad är ett verk av sina innevånare. Vi får tacka våra föreningars styrelser, som gjort och gör ett otroligt gott arbete för Villastadens bästa. Redan från början med en entusiastiskt arbetande styrelse med Karl-Eskil Kristell som ordförande och fadern Axel som en pådrivande idèspruta, lades grunden till hur man skulle arbeta. Man har trots alla motigheter i starten inte tappat sugen utan oförtrutet jobbat vidare.

Stadgarna antages den 20 maj 1948 och inregistrering sker den 31 augusti 1948.

Den 30 november 1968 firades 20-årsjubileet med fest på Restaurang Kungsparken i Malmö och till det facila priset av 31 kr fick en utsökt supè visserligen tillkom kostnader för starkvaror. Det blir således att fira 60 års jubileum 2008 och det blir något för den nuvarande styrelsen att tänka på.

När man går igenom protokollen kan konstateras, att styrelsemötena från början ägde rum hemma hos styrelseledamöterna och utan ersättning till värden för kaffe och kakor. Sedermera anslogs 2 kr för deltagande styrelsemedlem.

I längden var det ohållbart att hålla möten hemma hos varandra. Därför byggdes 1976 en mindre lokal för ändamålet, som förutom sammanträdesrum även innehöll pentry och WC. I anslutning till huset byggdes ett garage för maskiner och redskap för grönområdets skötsel. Huset innehöll också en busskur för skolbarnen. Huset ligger fortfarande kvar vid vändplatsen för skolbussen.

Drömmen om att få ett föreningshus har ju alltid funnits. Då nu gården var riven sökte vi andra alternativ.

En dag utannonseras gården ute vid vägen till försäljning. Det är den gård som idag inhyser företaget ASEEVA och som av dem blivit både vackert renoverad och tillbyggd. Vi finner det dock för riskabelt för barnen att korsa vägen för att komma till tilltänkta aktiviteter. En kalkyl visar dessutom att kostnaderna för att ställa gården i funktionsdugligt skick skulle bli alldeles för höga, så vi avstår.

På årsmöte efter årsmöte ställs frågan om ett allaktivitets hus. Frågan drivs därför intensivt åren 1990 till 1994. Vi var också beredda att stycka av tre tomter i södra delen av grönområdet d.v.s ta bort tallbeståndet. Som tur var kom någon försäljning av tomter inte till stånd.

Diskussionens vågor gick höga mellan de två falangerna bygga eller inte bygga. Det gick t o m så långt att Villaföreningens styrelse ställde sina platser till förfogande. Lösningen kom emellertid 1994 då kommunen ger oss ett bidrag på 400 000 kr för att uppföra vårt hus. På så sätt kommer äntligen bygget igång och taklagsfest kan hållas 1995. För att hålla kostnaderna nere bidrar medlemmar med många timmars eget arbete. Alla sammanträden både styrelse- och årsmöten hålls nu i lokalen. Vi fick tidigare hyra in oss i församlingshem och skolor.

På kvällarna sker allehanda aktiviteter i lokalerna som t.ex. dart, aerobic och vinprovning. Från början hade vi även öppen förskola här. Lokalen är även populär att hyra för fester och barnkalas (se bild sidan 17).

På bilden syns Allaktivitetshuset, stommen för tältduken, garage, busskur och återvinningsstation.

I begynnelsen fanns endast en förening, Föreningen Gessie Villastad u.p.a., men 1976 kommer lantmäteriet med bestämmelsen om att områden av vår typ ska ha en vägförening. En sådan bildas därför 1977. Denna tar då över all skötsel av gator och grönområden såväl som vägen ner till båthuset. Det var obligatoriskt att vara med i Vägföreningen medan det var frivilligt i Villaföreningen.

Olika fritidsaktiviteter pockar på och så bildas år 1963 en fritidskommitté, som svarar för allt utbud av sådan verksamhet. Denna håller på till 1978 då en fristående idrottsförening bildas. I samband med att vi fick Allaktivitetshuset 1995 lägger man ner idrottsföreningen och verksamheten tas över av en speciell ”idrottsminister” i Villaföreningens styrelse.

Lantmäteriet kommer än en gång med ny lag om Vägföreningar. Den skulle gälla från den 1 januari 1998 och innebar att Vägföreningen skulle läggas ner och ersättas av en Samfällighet. För oss blir det emellertid lite problem, då vi vill slå samman båda föreningarna till en enda. Dessutom har vi Allaktivitetshuset, som kom att utgöra en stötesten i bildandet av Samfälligheten. Till slut lyckas vi få lantmäteriet med på våra tankegångar och så bildas år 2000 vår nuvarande förening Gessie Villastads Samfällighetsförening.

För att driva verksamheten har självfallet medlemmarna under åren betalt en avgift, som från början (1947) uppgick till 10 kr varav 9 kr gick till skötsel av området samt 1 kr till en fond för vattenförsörjning. Sedan Vägföreningen bildats betalades medlemsavgiften till Villaföreningen och skötselavgiften till Vägföreningen. Den senare var baserad på fastighetens taxeringsvärde och uttogs med ett visst belopp, som fastställdes vid årsmötet. I Samfälligheten har emellertid varje tomt en andel och avgiften, som är lika för alla oberoende om man är åretruntboende eller sommarboende. För år 2005 uttogs en avgift på 950 kr.

Vi är en ekonomisk förening och för att hålla nere kostnaderna utförs en del arbeten av medlemmarna själva. Tyvärr är det många som åker snålskjuts och aldrig ställer upp med några arbetstimmar.

Fritid och hobby

Gemensamt midsommarfirande skedde redan 1951 och var mycket populärt även för kringboende bönder. Midsommarfesten var och är tillsammans med höstfesten de största arrangemangen. Då restes tälten, dansbanan lades ut och orkesterkuren sattes upp. Midsommartåget drog runt på området och man samlades till lekar och dans kring lövad stång. Idag har vi permanent utlagd dansbana liksom orkesterskjul, tältduk dras över befintliga stålställningar. Musikstilen har ändrats från förr dragspel och gitarr till numera disco.

Ovan.
Alla, såväl unga som gamla, var utklädda när de gick i tåget.
Här syns en del på dansbanan.

Vänster.
Här är det dans kring midsommarstången till levande musik.

Nedan.
Till lekarna hörde också dragkamp. Här är det pappor mot
resten.

Fotboll har ju alltid varit alla grabbars sysselsättning och därför var det inte så konstigt att en plan ordnades ganska så omgående. En ny och bättre sådan anlades 1978 och vi fick av kommunen både nya målburar och höga staket mot Storgatan.

Fotbollsklubb fanns redan 1951 i Gessie och man spelade i en av "gårdsgårdsserierna". Detta kan läsas i protokoll där Gessie kommunalordförande anhåller om att en ny fotbollsplan, med måtten 60x40m, må anläggas på våra strandängar. Vi vill emellertid ha betydligt mer än de 3000 kr, som kommunen vill anslå för ändamålet. Det är ordföranden Wilhelm Carlssons sista kommunuppdrag för Gessie går upp i Vellinge storkommun året därpå så han höjer budet och planen blir verklighet.

Redan 1968 motioneras om anläggandet av en minigolfbana. Fritidskommittén får ett lån på 4500 kr för att ordna en sådan. Det dröjer ännu några år innan det går att slå den första bollen. Det blev en 10-hålsbana och låg i södra delen av grönområdet utmed Storgatan och tallungen.

Kostnaden för banan kom att överstiga budgeten med 9 000 kr och slutsumman hamnade på 29 000 kr. Här utkämpades varje år Gessiemästerskapet i minigolf. För det mesta var det medlemmar och deras gäster som tog sig en match. Klubbor och bollar fick vi hålla oss själva med. Numera är ju banan borttagen då intresset blev mindre och mindre och allt fler gick över till spel med större klubbor. Hur marken såg ut innan banans anläggande syn på nedanstående foto.

De feta, go'a gässen på den gamla, nu rivna gården i Gessie. Bild: Gunnar Rundqvist.

*Golfbanans placering var just där gässen slagit sig till ro.
Den röda ladan syns i bakgrunden. Pilarna har ersatts av nya.*

Om vågorna gick höga när det gällde Allaktivitetshuset så var det rena tsunamin när det gällde anläggande av tennisbana. Det var två fallanger som stred mot varandra och förutom tennisbanan gällde det även skötseln av området. Opinionsen kände sig hotad av styrelsen och skickade brev till medlemmarna samtidigt som man begärde extra årsmöte. Grova beskyllningar haglade i luften, men till slut låg tennisbanan där.

På tennisbanan kan även spelas basketboll och landhockey.

Den ser i stort ut som den gör idag med en nedsänkning på 0,5 m och med vallar runt om. Högt nät sattes runt banan och låsbar grind installerades. Hela anläggningskostnaden uppgick till 57 000 kr. Föreningen arrenderade ut till Gessie Villastads Idrottsförening. Man tecknade sig för speltimme och betalade år 1977 10 kr/ person och timme.

Banan har under åren genomgått olika förändringar för att få det utseende den har idag med möjlighet till både landhockey och basket. När tillfälle ges spolas också banan för skridskoåkning. Ny belysning gör också att banan kan utnyttjas bättre.

På senare år har vi också anlagt en boulebana, som flitigt användes av speciellt våra pensionärer.

För barnen är vårt grönområde ett eldorado med stora gräsytor och en stor lekplats med ett stort antal lekredskap. För det mesta har vi betalat allt själva, men då och då har kommunen gett oss bidrag till lekredskapen.

Lekplatsen har ett stort utbud av allehanda redskap.

När det gällde vår strandmark var ju önskan att utnyttja denna för bad och rekreation, men detta låter sig inte göras. Det är nämligen alldeles för långgrundt och ska man tro dem som provat att gå ut till midjedjupt vatten så får man gå 1 km. Däremot visar det sig att intresset för fiske är stort. Många skaffar sig båtar, som man ankrar upp en bit från stranden vid nedslagna rörpollare. Bryggan står klar 1962 samtidigt är båthuset på plats. Här förvaras de flesta båtarna under vinterhalvåret. Kommunen skänker ett ankare, som sattes upp intill båthuset. Ankaret invigdes med en välbesökt grillafton. Vintrarna går hårt åt bryggan och många gånger har den reparerats. Numera tas den upp varje höst.

*Vid stranden ligger båthuset och det skänkta ankaret.
Bryggan är upptagen och vinterförvarad.*

För att komma ut och in till ankringsplatsen fick man följa en speciell led mellan olika stenar och revlar. Dessa turer kunde vara med livet som insats, då Hököpingskytteförening hade sin skjutbana strax söder om båthuset. Skyddsvallarna ut mot havet räckte inte alltid till utan man kunde höra hur kulorna fräste till när de slog ner i vattnet. Polismyndigheterna fick 1967 samordna dessa båda intressen fiske och skytte. Röd flagg och korg skulle hissas vid skjutövningar och meddelande ska ske till Villaföreningen.

Vi är många motionärer som utnyttjar tillfället att röra på sig längs vägar och stigar och förr fanns det också något som kallades Gessielunken. Man samlades på söndagsmorgonen och sprang fram och tillbaka till båthuset.

Naturen

Visserligen ligger vi lite offside mitt ute på den skånska slätten, men vi har det fritt och skönt i en fin miljö. Man kan på sitt sätt förstå att länsstyrelsen på sin tid inte ville att så fin åkermark som i Gessie skulle bebyggas. Vi bor ju på en av de bästa odlingsjordar som finns. Vi har s.k. 10+ jord och den passar utmärkt för odling av grönsaker och blommor. En tid hade jag samarbete med personal på Sockerbolaget och fick då höra – bor man i Gessie då bor man i Smörhålan. Ingen kunde dock svara på vad begreppet stod för. Härom veckan läste jag Oxie Härads Hembygdsförenings årsbok 2005 och fick där svaret - ”Vid festligare tillfällen gjorde man ett hål i mitten av rågmjölsgroten och i detta lades sedan en klick smör. Smörhålan som sådan var också ett välkänt begrepp för bördiga platser.”

Det är ju gammal sjöbotten och vi får hoppas att havet väntar med att ta tillbaka sitt lån. Dessutom har vi våra fina strandängar med en riklig flora och djurliv. Många av de blommor, som växer här nere vid stranden, är verkliga rariteter. Det fick vi verkligen vetskap

Sötväppling

om när vi ett år skulle bredda vägen till båthuset. Där växer nämligen den sällsynta strandsötväpplingen (*Melilotus dentatus*) och just när vi skulle till att hyvla av vägrenen kom det två botanister. Vi fick stränga order om att sluta med hyvlingen. Det gick t.o.m. så långt att självaste naturvårdsdirektören blev inkopplad. Vi kom dock överens om hur arbetet skulle gå till. Vi fick också fin kontakt med honom så han bjöds in till ett årsmöte för att berätta om rariteterna på våra ängar. Då framkom det vilken skatt vi har där nere och han beskrev målande ytterligare rariteter. Här kan man beskåda många av saltängens karaktärsväxter såsom salttåg (*Juncus gerardii*), saltmålla (*Halimione pendunculata*), marris (*Limonium vulgare*), strandmalört (*Artemisia maritima*) med många flera. Förr, när vi hade våra reningsdammar och boskapen ännu betade på ängarna, var förekomsten av rariteter ännu större.

Salttåg

För den som vill läsa mer om våra strandängar skaffar sig lämpligen John Krafts bok- Falsarbonäsets flora.

Djurlivet i och kring Villastaden är även det intressant och speciellt fågellivet, som är ett speciellt intresse för mig. Det är inte bara jag som har detta intresse utan jag möter många

Rödbera

likasinnade på mina vandringar på vällen. Speciellt när det är vår och alla vadarfåglarna anländer och tar paus på de vattendränkta ängarna. Här har synts skärfläcka, större strandpipare, brushanar, både röd- och grönbena, strandskata, storspovar, vipor och för att inte tala om alla typer änder av gäss. Här finns bl.a. gräsand och gravand. Från skyn hör man lärkans drill och ibland kan man även se både blå- och brun kärnhök segla över vassen. På hösten när rovfågelsträcken drar förbi kan man även ha tur att se både kungs- och havsörn.

För ett antal år sedan hade ett par fjällugglor förrirrat sig ner hit. Då var det invasion av fågelskådare på våra ängar för de ville ju ha en in-teckning i sina "kryss"- eller observationsböcker. Man kommer nämligen med i den fina 300-klubben om man har 300 olika fåglar noterade.

I våra trädgårdar har vi även där ett rikt fågelliv med talgoxe, blåmes, grönfink, rödhake, koltrast och stare bara för att nämna några. Den stränga vinter vi haft i år har dragit hit ytterligare fåglar att

beskåda. Björktrasten kivas med koltrasten om de utlagda äpplena, i träden kan beskådas flockar av både domherre och sidensvans.

Hägern slår också sina lovar över området och har speciellt kiken på grannens guldfiskdamm.

För ca 25 år sedan såg jag på vår gräsmatta en härfågel och den är verkligen sällsynt här nere.

Tyvärr har småfågeln blivit färre, inte bara därför att sparvhöken eller katter reducerat antalet, utan fast mer att vi fått så många skator här nere. De tar ju både ägg och ungar ur bona. Däremot har pilfinkarna ökat i antal, men så bygger dessa sina bon under takpannor eller i holkar. Även andra kråkfåglar som t.ex. råkor har ökat markant och det märker jag själv, då jag måste passa mitt valnötsträd för att vi överhuvudtaget ska få några nötter.

En härlig syn och hörselupplevelse är när gässen flyger över våra hustak till betesplatserna i land och nattvilan i havet. De mest vanliga är kanadagåsen och sädesgåsen. En fågel som både syns och hörs är fasanen, som även den utnyttjar våra utmatningsställen. Ibland kan man också få se en flock raphöns lyfta sedan de blivit skrämde av den ensamme vandraren.

Läser man tidigare protokoll konstateras att kaniner var en återkommande plåga för den flitige odlaren. Till slut fick jaktvårdarna i Vellinge komma ut och desarmera beståndet. Numera utgör dessa inte något större besvär.

Idag är det rådjur och fälthare som gör den största skadegörelsen, åtminstone för oss som har tomter utåt åkrarna. Detta gäller, som tur är, endast vintrar med mycket snö som t.ex. i år. De utgör dessutom en trafikfara i kvällningen, när de korsar vägen hit ner. Det gäller att vara vaksam och då speciellt mellan Gessieån och den gamla skolan på backen där de normalt har sitt stråk.

Förr kunde man även på nätterna träffa på grävling, som efter nattens maträder efter mask och skalbaggar sökte sig tillbaka till sitt gryt. Detta hade den under sommarstugan på min grannes tomt. När stugan revs för att ersättas av en villa försvann också grävlingen.

Tidigare när gårdarna hade djur både kor, grisar och höns hade vi en invasion av flugor. Nu finns det inga djur på gårdarna och därför kan endast några enstaka flugor ställa till med lite obehag. Däremot kan myggen vissa år fördärva mysiga grillkvällar för den känslige.

Gessie by.

Även om huvudtemat i denna historiebeteckning gäller Gessie Villastad kan jag inte låta bli att ta med något om den ännu äldre bebyggelsen. Härom berättade Nils Hessel en hel del när han besökte oss. Jag tänker då på Gessie by, som är den ursprungliga bebyggelsen. Som alltid skulle kyrkan vara allas samlingspunkt och därför ligga mitt i byn. Mitten ansågs tydligen vara där den gamla kyrkogården ligger idag.

Foto: Sigvard Tyge

Utseendet framgår av ett foto ovan som är taget av en tavla, som Lars Guldstrand gjorde 1887. Tavlan finns till beskådande i Gessie kyrka. Kvar från den tiden är det gamla redskaps-

skjulet, kyrkogården och dess mur. I skjulet förvarades även likvagnen. För lokalisering se på den nytagna bilden nedan.

Det gamla redskapsskjulet ligger där än idag.

Kyrkorna på den tiden byggdes av trä och kallades ”stavkyrka”. Gessie kyrka anses vara byggd i slutet på 1100-talet och i en romansk stil, som var vanligt på den tiden. Kyrkan har under flera århundraden genomgått flera förändringar för att i slutet på 1800-talet föranleda diskussioner om utbyggnad.

I december 1883 beslöts, att ny kyrka skulle byggas, och att den gamla skulle rivas. Auktion på gammalt virke från kyrkan ägde rum i början på år 1887. Ritningar på den nya kyrkan, som kom att uppföras i nygotisk stil, antogs av kyrkostämman 1885 och byggmästare utsågs 1886. Placering av kyrkan skulle ske på den nyinköpta marken 500 m väster om den gamla kyrkan. Kyrkklockornas klang skulle kunna höras även av dem, som bodde längre västerut. Det kan nämnas att kyrkan uppfördes av tegel, som hämtats i Börringe tegelbruk. Varje dag gjordes två turer med hästdragen vagn mellan byggplatsen och tegelbruket. Det blir en sträcka på ca 11 mil varje dag. Kyrkan invigdes den 26 augusti 1888 och kom att kosta församlingen 39 338 kronor och 24 öre.

Den nya kyrkan är placerad vid väg 529 och syns från villastaden.

Bilden nedan visar en byggnad, som säkert alla Gessiebor har lagt märke till. Flertalet vet säkert inte vad den använts till innan den blev restaurerad. Det var den gamla skolan och självfallet låg den också mitt i byn. Storskolan, som det hette på den tiden, började att byggas året efter folkskolestadgans tillkomst 1842. Huset skulle även innehålla fattighus. Ena delen var således för skolbarnen och andra de fattiga.

Innan detta hus blev privatbostad var det dels skola och dels fattigstuga.

Tydligt har en ännu äldre skola funnits då det kan läsas att material från den gamla skolan ska användas till den nya. Dock skulle den gamla "sandbänk" där barnen lärt sig skriva och räkna inte tas med utan den skulle ersättas av den nya s.k. "svarta tavlan". Huset byggdes av byborna själva genom att man gjorde s.k. dagsverken. Kostnaden för uppförandet belöpte sig till 400 riksdaler.

Skolan skulle även innehålla en bostad för läraren. Det står också att läsa i protokoll, att läraren hade sin lön i natura. Han fick 4 tunnor råg och 4 tunnor korn och dessutom erhöll han både påsk- och julmat. Under sommaren fick han även tillstånd att ha ko på strandängarna. Dessutom hade han en slant för varje barn, men storleken på denna nämns inget om. Skolan är i bruk till 1899 för ersättas av den nya Folkskolan, som vi ser på nedanstående bild.

Folkskolan var inrymd i denna fastighet. I bakgrunden skymtar kyrkan.

Även denna skola kom att leva i ca. 60 år och kom att läggas ner i och med vårterminens slut 1968. Numera bussas alla skolbarnen in till huvudorten Vellinge.

I detta hus låg tidigare handelsboden.

I byn fanns en handelsbod och den låg i det hus, som syns på bilden ovan. Den kom att med 7 år överleva fru Nilssons affär utanför Villastaden. Den drevs av Hulda Hansson och hon hade den mera som en hobby. Kunderna var de gamla grannarna och vännerna. Till villastadsborna hade hon inga försäljningar för hon antog att dessa handlade i stan innan de åkte hem. En annan orsak till att försäljningen gått ner, trodde hon, var avfolkningen som skett på gårdarna under de 40 åren hon haft sin affär. Tidigare fanns det flera anställda på gårdarna runt omkring och både dessa och bonden själv hade stora familjer. Numera sitter det endast en bonde på var gård. Hon hade säkert rätt.

Bilden nedan visar tre hus, som låg vid den gamla sträckningen av landsvägen, som då gick där cykelbanan nu ligger. Vägverket rätade ut vägen mellan Olle Nilssons Maskinstation och Möllevångens Plåt. I det vita huset till höger på bilden fanns ett café och utgjorde en lämplig rastplats på cykelturen från Malmö till badet i Höllviken. Fiket lades ner 1954 för att bli privatbostad.

Utmed gamla vägen ligger tre hus. I det högra huset på bilden fanns ett café och huset därefter en krog.

I huset vid sidan om cafét fanns det förr en krog. Kroed, som det hette på den tiden, lades emellertid ner på 1870-talet inte till följd av dålig lönsamhet utan tvärt om. Den siste innehavaren hade blivit en välburgen man och flyttat in till Malmö.

På den tiden skulle kroed också hålla häst och vagn för de resandes behov. De flesta besökare var dock bönder, som regelbundet körde till Malmö med spannmål. De startade sin färd tidigt och redan vid 4-tiden gällde det att ha varm drink klar och pigorna var vana vid ”kroedmor” Berthas väckning:

”Nu opp me jär gräbbor för nu kommer di store frå Håslöf, ja hörer ad di slår smell henne på broen.”

Att det söps på kroed var ju allmänt känt och ogillades av församlingens kyrkoherde J.J. Aspegren, som var en väktare av sedlighet och måtta. Han föreslog på bystämman den 5 maj 1839 att kroed skulle upphöra med sin verksamhet. Så blev det inte utan efter protester från bönderna vid nuvarande Villastaden. De fick igenom sin vilja att ha kroed kvar, men kroedmannen fick lova att aldrig hädanefter till någon av socknens innevånare, i synnerhet husmän och tjänare utlämna brännvin eller starkdrycker. Detta fick endast ske till vägfärande. Jag undrar om han kunde hålla detta?

En ny krog har åter sett dagens ljus då Gessie Byakrog öppnades 2004 endast ett stenkast från den gamla. Här gäller inte det gamla löftet om spritutskänkning.

”Med denna bok har jag försökt att presentera ett urval av händelser under Gessie Villastads 60-åriga historia. Även om det varit jobbigt att ”gräva” i gamla handlingar så har det ändå gett många timmars intressant läsning. Jag hoppas att även Du har haft glädje av historien om den Villastad och den miljö Du vistas i.”

Åke Säll

